

- *Щодо повоєнного відродження України (доповідач — академік НАН України Е.М. Лібанова)*
- *Практична філософія Григорія Сковороди і сучасність: до 300-річчя від дня народження (доповідач — член-кореспондент НАН України А.М. Єрмоленко)*
- *Сучасний стан та перспективи розвитку кріобіології і кріомедицини (доповідач — доктор біологічних наук О.Ю. Петренко)*
- *Про нагородження відзнаками НАН України та Почесними грамотами НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України (доповідач — академік НАН України В.Л. Богданов)*
- *Кадрові та поточні питання*

ІЗ ЗАЛИ ЗАСІДАНЬ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ 14 грудня 2022 року

Засідання Президії НАН України 14 грудня 2022 р. відбулося під головуванням президента НАН України академіка НАН України А.Г. Загороднього.

Під час засідання відбулося підписання Меморандуму про партнерство та співпрацю між Національною академією наук України та Бюро економічної безпеки України (БЕБ). Метою підписання документа є консолідація зусиль задля підвищення рівня інституційної спроможності БЕБ і НАН України та вирішення питань, що становлять спільний інтерес. Зокрема, взаємодія здійснюватиметься за такими напрямками, як проведення наукових експертиз; взаємне залучення представників НАН України і БЕБ для проведення заходів, що відповідають меті Меморандуму; залучення представників НАН України і БЕБ до експертного опрацювання проєктів законодавчих та інших нормативно-правових актів, проведення їх публічних обговорень за участю представників громадянського суспільства; розроблення інформаційних, методичних, аналітичних та інших матеріалів, зміст яких може становити спільний інтерес, а також висвітлення їх у засобах масової інформації.

Далі члени Президії НАН України заслухали доповідь академіка-секретаря Відділення економіки НАН України академіка НАН України **Елли Марленівни Лібанової** про підготовлену Відділенням економіки НАН України візію повоєнного відродження України (стенограму див. на с. 55).

В результаті агресії РФ Україна вже зазнала колосальних людських, матеріальних та екологічних втрат, які через продовження бойових дій та руйнування цивільної інфраструктури лише зростатимуть. Весь цивілізований світ сьогодні декларує свою готовність допомогти з відбудовою України, але нашої державі дуже важливо зараз визначитися з власним баченням свого майбутнього. Першою спробою сформуванню узгоджений з країнами-партнерами план повоєнного відновлення України було представлення українським урядом Національного пла-

Виступ академіка НАН України Елли Марленівни Лібанової

ну відновлення на міжнародній конференції в Лугано (4–5 липня 2022 р.). Проте значна кількість суперечностей та розбіжностей, що виявилися під час його підготовки й обговорення, засвідчила необхідність посилення координації та векторної спрямованості загального бачення повоєнної реконструкції національної економіки, спираючись на оновлену модель українського суспільства.

Візія повоєнного відродження України, підготовлена Відділенням економіки НАН України, передбачає формування модерного демократичного суспільства зі стійкою до ризиків людиноцентричною економікою. Основою повоєнного відродження України має стати новий суспільний договір, націлений на максимально справедливий розподіл результатів економічного зростання, зниження нерівності та бідності, досягнення східноєвропейських параметрів якості життя. Інституційні інструменти мінімізуватимуть персональне втручання чиновників у процеси управління економікою, раціональне розміщення інфраструктурних об'єктів на території країни максимально убезпечуватиме населення і бізнес від ризиків, пов'язаних із близькістю до кордонів з агресивним сусідом, а високий рівень розвитку оборонного комплексу гарантуватиме здатність дати відсіч агресору. Трансформація економічної структури ство-

рить передумови для входження України у загальносвітові ланцюги з високою доданою вартістю, належної конкурентоспроможності товарів і балансу між забезпеченням внутрішніх потреб та міжнародною кооперацією. Раціональна система користування природними ресурсами забезпечуватиме відновлення довкілля. Результатом позитивних економічних, екологічних і управлінських змін стане подолання катастрофічних демографічних наслідків збройної агресії.

У повоєнний час для України важливо знайти своє місце на глобальному ринку та в геополітиці, чітко визначити власні цілі й цінності. Війна дає змогу відмовитися від панівних раніше неформальних моделей взаємовідносин з бізнесом, подолати корупцію, забезпечити впевненість економічних суб'єктів у тому, що повернення до напівлегальних умов ведення бізнесу не буде. Застаріла структура економіки отримала можливість швидкого і кардинального оновлення, впровадження новітніх технологій та енергоефективного обладнання.

Тому, згідно з представленою візією, ключовим завданням системи управління є визначення найбільш перспективних і конкурентоспроможних сфер економіки та застосування всього доступного комплексу фінансово-економічних та організаційних інструментів для їх підтримки.

В обговоренні доповіді взяли участь заступник Міністра економіки України Тетяна Бережна, перший заступник Міністра соціальної політики України Дарія Марчак, віцепрезидент НАН України член-кореспондент НАН України О.О. Рафальський, віцепрезидент НАН України академік НАН України С.І. Пирожков, директор Інституту економіки та прогнозування НАН України академік НАН України В.М. Геєць, директор Інституту економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова НАН України член-кореспондент НАН України В.А. Устименко.

* * *

Далі члени Президії НАН України заслухали доповідь директора Інституту філософії

імені Г.С. Сковороди НАН України члена-кореспондента НАН України **Анатолія Миколайовича Єрмоленка**, присвячену 300-річчю від дня народження Григорія Сковороди (докладніше див. на с. 62).

3 грудня 2022 р. виповнилося 300 років від дня народження Григорія Савича Сковороди — видатного українського мислителя, філософа, поета, перекладача і музиканта.

Творча спадщина Г.С. Сковороди, до якої належать філософські трактати та діалоги, вірші, байки, листи, а також музичні твори та переклади, має непересічне філософське, педагогічне, художнє й мистецьке значення, яке залишається актуальним і сьогодні. Особливо це стосується його філософії, яка вже стала важливим елементом провідних тенденцій сучасної практичної філософії у світі. Адже філософія Григорія Сковороди — значуще явище української культури, важливий складник і чинник становлення та розвитку ідентичності українського народу.

Сприйняття постаті Сковороди в українській культурі змінюється на кожному етапі нашої історії. Народний і народницький образ Сковороди трансформується в офіційний портрет філософа, відповідний радянським ідеологічним підходам, а домінуючий у сьогоднішній масовій культурі образ філософа-неформала поширюється на протигагу цьому офіційному портретові. Наукове дослідження творчої спадщини Сковороди починається з першого академічного видання його творів, здійсненого Дмитром Багалієм до сторіччя смерті філософа у 1894 р. у Харкові.

Підходи до наукового дослідження філософії Сковороди також змінюються з часом: від загальних порівнянь його вчення з вченнями інших філософів Нового часу історики філософії дедалі більше переходять до вивчення його життя і творів у різних історичних контекстах. Водночас філософія Сковороди з предмета зацікавленнь самих лише істориків філософії поступово перетворюється на предмет рецепції сучасних філософів. Епіцентром дослідження й рецепції творчості Сковороди, збереження пам'яті про нього і актуалізації його філософії

Виступ члена-кореспондента НАН України Анатолія Миколайовича Єрмоленка

залишається Україна, проте упродовж останнього століття твори Сковороди, а також праці про нього виходять різними мовами, в окремих країнах навіть складаються цілі традиції дослідження його творчості.

Упродовж усього існування НАН України її науковці посідали провідні позиції у збереженні й дослідженні філософської та літературної спадщини видатного українця. Обидва повні видання творів Г.С. Сковороди, 1961 та 1973 р., були підготовлені співробітниками Інституту філософії АН УРСР. Видатну роль у цьому відіграли В.І. Шинкарук, М.М. Сулима, І.В. Іванько, М.В. Кашуба, О.В. Мишанич, І.А. Табачников та ін. Книга багаторічного директора Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України академіка М.В. Поповича «Григорій Сковорода: філософія свободи» (2008) стала важливим етапом в осмисленні творчості мислителя та розбудові культурної ідентичності незалежної України. Опубліковано також видання «Григорій Сковорода» (І.Ф. Драч, М.В. Попович, С.Б. Кримський, 1984), «Сковорода. Самовладання» (Т.С. Лютий, 2022).

Завдяки співпраці науковців НАН України (Інститут філософії імені Г.С. Сковороди, Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка), Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди та Канадського інституту українських студій (Едмонтон) у 2011 р.

було видано Повну академічну збірку творів Г.С. Сковороди за редакцією Л.В. Ушкалова.

Філософія Сковороди має не лише історико-філософське значення, вона відповідає провідним тенденціям розвитку сучасної філософської думки, пов'язаним з «реабілітацією практичної філософії» та «комунікативним поворотом». Особливої значущості набуває його практична філософія інтерсуб'єктивності, сократичного діалогу та символічного світу. Сьогодні, в умовах стрімкого розвитку технологічної цивілізації, практична філософія Сковороди стає особливо актуальною, адже шлях самопізнання у Сковороди означає розрізнення справжніх та позірних цінностей людського життя, відмову від усього зайвого і неважливого, гармонійні стосунки з іншими людьми і природою.

Ювілеї Григорія Сковороди збігаються з особливими моментами української історії. Перший такий ювілей відзначали у 1922 р., після поразки Української революції. Це був один з перших кроків до українізації в УСРР, і саме йому ми завдячуємо першим в Україні пам'ятником Сковороді у Лохвиці. Наступний ювілей відзначали у 1972 р. масштабними заходами в радянському стилі, які відбувалися після не менш масштабної «зачистки» української патріотичної інтелігенції і початку найтемніших після сталінського періоду часів русифікації й ідеологічного контролю. До цього ювілею підготували найповніше видання творів Сковороди, яке вийшло у 1973 р., а також потужну програму монументального увічнення постаті філософа, найвідомішим елементом якої є пам'ятник Григорію Сковороді, встановлений у 1975 р. на Подолі в Києві. Нарешті, цьогорічний ювілей, перший у незалежній Україні, збігся з найактивнішою фазою російсько-української війни, у якій українці відстоюють свою свободу і право на самовизначення.

До 300-річчя від дня народження Григорія Сковороди в установах Академії спільно із закладами вищої освіти відбуваються тематичні наукові заходи. Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України став ініціатором цілої низки з них — було проведено наукову

конференцію «Філософія Григорія Сковороди: історія і сучасність» (17–18 листопада 2022 р.), V Міжнародний Сковородинський колоквиум «Логос Сковороди: філософія, поетика, діалогіка» (22–23 жовтня 2022 р., Париж, Франція), Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Сучасні рецепції світоглядно-ціннісних орієнтирів Григорія Сковороди» (2–4 грудня 2022 р., Полтава). Підготовлено тематичний випуск журналу «Філософська думка».

Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України став співорганізатором Всеукраїнської онлайн-конференції «Постать і слово Григорія Сковороди в українській художній літературі» (20–21 жовтня 2022 р.), Міжнародної наукової конференції «XXI Сковородинівські читання» (6–7 жовтня 2022 р.), наукової конференції «Григорій Сковорода: концепт свободи» (16 листопада 2022 р.).

25 листопада 2022 р. у штаб-квартирі ЮНЕСКО в Парижі урочисто відкрилася виставка, присвячена життєвому і творчому шляху Г.С. Сковороди, на якій вперше було представлено громадськості науково-освітній інтернет-портал «Григорій Савович Сковорода», створений українськими науковцями за ініціативою Малої академії наук України.

Сучасний етап розвитку сквородинознавства зумовлений не лише попередніми дослідженнями, а й потребою суттєво уточнити окремі сторони життя і творчості Григорія Сковороди в сучасному контексті, зокрема містично-релігійний аспект його творчості, її зв'язок з античною культурою, її місце в різноголосії європейської філософії того часу, що може істотно виразити наші уявлення не лише про Г.С. Сковороду, а й про інтелектуальну історію України в європейському контексті.

В обговоренні доповіді взяли участь завдувач кафедри філософії Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди доктор філософських наук, професор М.Д. Култаєва, професор кафедри теоретичної і практичної філософії Київського національного університету імені Тараса Шевченка доктор філософських наук, профе-

сор М.І. Бойченко, директор Інституту історії України НАН України, академік-секретар Відділення історії, філософії та права НАН України академік НАН України В.А. Смолій.

* * *

Далі члени Президії НАН України заслухали доповідь директора Інституту проблем кріобіології і кріомедицини НАН України доктора біологічних наук **Олександра Юрійовича Петренка** про сучасний стан та перспективи розвитку кріобіології і кріомедицини (стенogramу див. на с. 75).

У доповіді йшлося про те, що в Інституті проблем кріобіології і кріомедицини НАН України проводяться сучасні комплексні дослідження в галузі кріобіології і кріомедицини, які виконуються на високому рівні і є пріоритетними як в Україні, так і поза її межами. До них належать роботи з одержання і кріоконсервування стовбурових клітин та створення на їхній основі тканинно-інженерних конструкцій, вивчення механізмів кріоушкодження, природної стійкості біологічних об'єктів до дії холоду, розроблення новітніх технологій кріоконсервування біологічних об'єктів, створення кріобанків для збереження генофонду людей, тварин і рослин.

Інститут активно працює в галузі удосконалення технологій отримання багатоклітинних об'єктів на основі стовбурових клітин, таких як сфероїди, органоїди, тканинно-інженерні конструкції, та їх кріоконсервування із залученням новітніх технологій; визначення терапевтичного потенціалу кріоконсервованих мезенхімальних стовбурових клітин та кондіційованих ними середовищ; встановлення молекулярних механізмів дії помірно низьких (амбінтних та близьконульових) температур, а також кріоконсервування з використанням повільного охолодження та вітрифікації біологічних об'єктів різного рівня організації; створення кріобанку репродуктивних клітин тварин і рослин, яким загрожує зникнення, з метою збереження генофонду/біорізноманіття.

Науковці Інституту вважають за необхідне створення в Україні Національного кріобанку

репродуктивних клітин осіб небезпечних професій (військових, працівників атомної енергетики, пожежників, поліцейських тощо).

В обговоренні доповіді взяли участь завідувач кафедри лабораторної діагностики Національного університету «Києво-Могилянська академія» доктор медичних наук Н.М. Білько, завідувач науково-практичного центру тканинної та клітинної терапії Інституту травматології та ортопедії НАМН України кандидат медичних наук Є.Л. Голюк, президент НАМН України академік НАН України і НАМН України В.І. Цимбалюк, директор Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України академік НАН України М.С. Веселовський, голова Північно-Східного наукового центру НАН України і МОН України академік НАН України В.П. Семиноженко.

* * *

Члени Президії НАН України розглянули також низку поточних питань:

- затвердили оновлені склади Координаційної ради цільової науково-технічної програми оборонних досліджень НАН України на 2020—2024 роки та її бюро;
- розглянули питання про удосконалення мережі і оновлення складу дорадчих органів при Президії НАН України;
- погодили внесення до Верховної Ради України подання про відзначення Почесною грамотою Верховної Ради України першого заступника головного вченого секретаря НАН України — начальника Науково-організаційного відділу Президії НАН України кандидата філософських наук Кубальського Олега Нарцизовича;
- обговорили пропозицію Комісії НАН України з питань комунікацій із суспільством і популяризації наукової діяльності і затвердили опис диплома лауреата Премії НАН України «За популяризацію науки» та визначили розмір грошової винагороди;
- внесли зміни до складу комісії з припинення Інституту прикладних проблем фізики і біофізики НАН України;
- погодили скориговані плани підготовки та випуску видавничої продукції видавництвами НАН України у 2022 р.

Призначено:

- члена-кореспондента НАН України **Баглюка Геннадія Анатолійовича** виконувачем обов'язків

директора Інституту проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича НАН України.

Затверджено:

- кандидата технічних наук **Синицю Катерину Михайлівну** на посаді заступника директора з наукової роботи Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій та систем НАН та МОН України;
- кандидата технічних наук **Комара Миколу Миколайовича** на посаді заступника директора з науково-організаційної роботи Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій та систем НАН та МОН України;
- кандидата технічних наук **Родіонова Олександра Олександровича** на посаді ученого секретаря Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій та систем НАН та МОН України;
- кандидата технічних наук **Зур'яна Олексія Володимировича** на посаді заступника директора з наукової роботи Інституту відновлюваної енергетики НАН України;
- кандидата хімічних наук **Сидоренко Тетяну Валентинівну** на посаді вченого секретаря Відділення фізико-технічних проблем матеріалознавства НАН України.

Погоджено призначення:

- доктора фізико-математичних наук **Сальнікова Миколи Миколайовича** на посаду головного наукового співробітника Інституту космічних досліджень НАН України та ДКА України;
- доктора технічних наук **Герасимчука Олега Миколайовича** на посаду завідувача відділу опору матеріалів і елементів конструкцій руйнуванню від втоми та імпульсних навантажень Інституту проблем міцності імені Г.С. Писаренка НАН України;
- кандидата технічних наук **Сидяченка Вячеслава Григоровича** на посаду завідувача відділу високочастотних методів досліджень міцності і дефектності матеріалів Інституту проблем міцності імені Г.С. Писаренка НАН України;
- кандидата геолого-мінералогічних наук **Рябонь Тамири Савівни** на посаду завідувача відділу палеонтології і стратиграфії кайнозойських відкладів Інституту геологічних наук НАН України;
- доктора геологічних наук **Азімова Олександра Тельмановича** на посаду головного наукового співробітника Державної установи «Науковий центр аерокосмічних досліджень Землі Інституту геологічних наук НАН України»;
- кандидата технічних наук **Титаренко Ольги Вікторівни** на посаду завідувача відділу аерокосмічних досліджень в геології та геоекології Державної устано-

ви «Науковий центр аерокосмічних досліджень Землі Інституту геологічних наук НАН України»;

- кандидата біологічних наук **Гончарова Олександра Юрійовича** на посаду завідувача відділу океанографії Державної установи «Науковий гідрофізичний центр НАН України»;
- члена-кореспондента НАН України **Кравченка Олега Вікторовича** на посаду завідувача відділу нетрадиційних енерготехнологій Інституту проблем машинобудування ім. А.М. Підгорного НАН України;
- доктора технічних наук **Альохіної Світлани Вікторівни** на посаду завідувача відділу оптимізації процесів і конструкцій турбомашин Інституту проблем машинобудування ім. А.М. Підгорного НАН України;
- доктора технічних наук **Сметанкіної Наталі Володимирівни** на посаду завідувача відділу вібраційних і термоміцнісних досліджень Інституту проблем машинобудування ім. А.М. Підгорного НАН України;
- доктора технічних наук **Кузнецова Бориса Івановича** на посаду завідувача відділу технічних проблем магнетизму Інституту проблем машинобудування ім. А.М. Підгорного НАН України.

Відзнакою НАН України «За наукові досягнення» нагороджено:

- завідувача відділу Інституту технічної теплофізики НАН України академіка НАН України **Халатова Артема Артемовича** за багаторічну плідну невтомну наукову і науково-педагогічну працю, значні здобутки в галузі високотемпературної теплофізики й теплоенергетики та вагомий особистий внесок у розвиток новітніх енергетичних технологій.

Відзнакою НАН України «За професійні здобутки» нагороджено:

- академіка-секретаря Відділення механіки НАН України, голову Придніпровського наукового центру НАН України і МОН України, директора Інституту геотехнічної механіки ім. М.С. Полякова НАН України академіка НАН України **Булата Анатолія Федоровича** за багаторічну плідну наукову і науково-організаційну працю, вагомий творчий здобуток в галузі механіки руйнування гірських порід та особистий внесок у розвиток гірничодобувної галузі промисловості.

Подякою НАН України відзначено:

- директора Державного підприємства «Міжгалузевий учбово-атестаційний центр» Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України кандидата технічних наук **Проценка Петра Прокоповича** за багатолітню плідну працю вченого і педагога та вагомий особистий внесок в організацію і координацію робіт з професійної підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації і сертифікації персоналу зварювального виробництва;

- директора Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України члена-кореспондента НАН України **Єрмоленка Анатолія Миколайовича** за вагомий особистий внесок в організацію і проведення у штаб-квартирі ЮНЕСКО тематичної виставки з нагоди 300-річчя від дня народження Григорія Сковороди та активне сприяння увічненню пам'яті великого українського філософа і визнанню історії українського народу як невід'ємної складової всесвітньої історії людства;
- співробітників Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України — старшого наукового співробітника кандидата технічних наук **Бабасва Олександра Васильовича**; завідувача відділу кандидата технічних наук **Майданчука Тараса Борисовича**; наукового співробітника кандидата технічних наук **Порохонька Віталія Богдановича** — за самовіддану плідну працю у період воєнного стану в державі, активну громадянську позицію та особисте сприяння волонтерському руху на підтримку Збройних Сил України, розв'язання соціальних проблем захисників України;
- співробітників Національного центру «Мала академія наук України» — провідного інженера **Белан Тетяну Ігорівну**; кандидата технічних наук **Гончара Андрія Володимировича**; президента МАН академіка НАН України **Довгого Станіслава Олексійовича**; старшого наукового співробітника **Кудляка Віктора Михайловича**; директора МАН кандидата філософських наук **Лісового Оксена Васильовича**; провідного дизайнера **Мацюту Ксенію Юріївну**; провідного фахівця **Миненка Олександра Валентиновича**; провідного фахівця **Олешко Ольгу Семенівну**; провідного

фахівця **Олійник Раїсу Олександрівну**; провідного програміста **Пархоменка Олексія Олександровича**; заступника директора з інформаційно-видавничої роботи **Пономаренко Оксану Петрівну**; методиста II категорії **Савиченко Оксану Леонідівну**; провідного дизайнера **Чекановську Ольгу Андріївну**; заступника завідувача відділу **Шестакову Діану Сергіївну** — за вагомий особистий внесок в організацію і проведення у штаб-квартирі ЮНЕСКО тематичної виставки з нагоди 300-річчя від дня народження Григорія Сковороди та активне сприяння увічненню пам'яті великого українського філософа і визнанню історії українського народу як невід'ємної складової всесвітньої історії людства;

- співробітників Інституту телекомунікацій і глобального інформаційного простору НАН України — інженера I категорії **Древаля Олександра Васильовича**; заступника директора з науково-інноваційної діяльності доктора технічних наук **Копійку Олега Валентиновича**; провідного інженера **Красноухову Ольгу Павлівну**; директора Інституту члена-кореспондента НАН України **Трофимчука Олександра Миколайовича** — за вагомий особистий внесок в організацію і проведення у штаб-квартирі ЮНЕСКО тематичної виставки з нагоди 300-річчя від дня народження Григорія Сковороди та активне сприяння увічненню пам'яті великого українського філософа і визнанню історії українського народу як невід'ємної складової всесвітньої історії людства.

За матеріалами засідання підготувала О.О. Мележик